

**TÜRKÇE VE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ- ÖĞRETİMİ
ÇERÇEVESİNDE MİLLİ EĞİTİM ŞURALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**EVALUATING THE COUNCILS OF NATIONAL EDUCATION IN
THE CONTEXT OF TEACHING TURKISH LANGUAGE AND
LITERATURE**

Yrd. Doç. Dr. Emine KOLAÇ

Özet

1939 yılından günümüze kadar on yedi kez toplanan Milli Eğitim Şuralarında eğitim sistemimiz değişik boyutlarıyla ele alınmış, yaşanan sorunlar irdelenmiş, bu konuda çeşitli öneriler dile getirilerek sorunların çözümüne yönelik kararlar alınmıştır. Bu çalışmada, “Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi-öğretimi” açısından şuralarda alınan kararlar, dile getirilen görüşler belirlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan değerlendirme sonunda; Türkçe öğretiminin şura gündemlerinde iki alt başlık ve %3,13’lük oranla ikinci ve on ikinci şuraların gündemlerinde yer aldığı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi/Öğretimi’ne şura gündemlerinde yer verilmediği, aynı kapsamda şura görüşmeleri ve şura kararları incelendiğinde dokuz şurada bu konulara yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Anadili Eğitimi ve Öğretimi, Milli Eğitim Şuraları
Evaluating the Councils of National Education for Teaching of Mother Tongue

Abstract

In the Councils of National Education, which met 17 times since 1939, our education system was discussed in different dimensions, problems were considered, different suggestions were made, and decisions were taken related to the solutions for the problems related to the Teaching of Mother Tongue. In this study, the decisions which were made in the councils and the suggestions were tried to be determined and evaluated. Based on a thorough analysis and evaluation, it is observed that teaching of Turkish as a mother tongue is placed in the agenda of the councils only as two subheadings and only in the second and twelfth councils with a rate of 3.13 percent. Teaching of Turkish language and literature has not been put in the agenda in the councils at all. Following similar terms, when the decisions and meetings of the council are examined, these themes are only found in nine of the councils.

Key Words: Education, teaching and Education of Mother Tongue, Council of National Education

GİRİŞ

Türkçe sözlükte “Bir alanla ilgili olarak oluşturulan danışma kurulu” (Türkçe Sözlük, 2005: 1874) biçiminde tanımlanan ve eğitim-öğretim ile ilgili konuları incelemek, kararlar almakla görevli olan şura, Milli Eğitim Bakanlığı’nın en yüksek danışma kurulusudur. Milli Eğitim Bakanlığı’nın düzenleme hizmetini yürüten “Heyet-i İlmîyeler”in görevini yapmak üzere, 22.06. 1933 tarihinde 2287 sayılı kanunla yürürlüğe giren Milli Eğitim Şuralarının ilki 1939 yılında toplanmıştır (Gürkan ve Gökçe, 1999: 25). 1939 yılından günümüze kadar on yedi kez toplanan şuralarda eğitim sistemimiz değişik boyutlarıyla ele alınmıştır. Yaşanan sorunlar irdelenmiş, sorunların çözümüne yönelik öneriler dile getirilmiş, çeşitli kararlar alınmış, alınan kararlar ve benimsenen ilkeler daha sonraki eğitim çalışmalarının birer yönlendiricisi olmuştur. Şuralarda alınan kararlar, benimsenen ilkeler ve bunların uygulamaya dönüştürülme durumları incelendiğinde, eğitim sistemindeki belirleyici ve yönlendirici rolünün zaman içinde zayıflamaya başladığı, alınan kararların, benimsenen ilkelerin uygulamaya konulmadığı ya da gecikmeler yaşandığı görülmektedir.

Belirli aralıklarla toplanamamış olmasına rağmen bugüne kadar birçok eğitim sorununun incelendiği, görüşüldüğü şuralar, eğitime verilen önemin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Aydın, 1998: 1).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 1939-2006 yılları arasında toplanan Milli Eğitim Şuralarında “Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretimi” açısından alınan kararlar, dile getirilen görüşleri belirlemek ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. 1939-2006 yılları arasında toplanan *Milli Eğitim Şuralarının gündemini oluşturan konular* nelerdir?
2. *Milli Eğitim Şuralarının gündem konuları nasıl bir dağılım göstermektedir?*
3. Bu dağılım içinde “*Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretimi*” nin durumu nedir?
4. “*Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretimi*” hangi şuraların gündeminde, hangi gündem maddeleriyle yer almıştır?
5. *Görüşmelerde “Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretimi” ne değinilen şuralar* hangileridir?
6. “*Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi-öğretimi*” ne değinilen şuralarda bu kapsamda alınan kararlar ve dile getirilen görüşler nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Araştırma, “Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi-öğretimi” nin şuralarda yer alma sıklığının, hangi boyutlarıyla ele alındığının, hangi kararlara

ulaşıldığının gözler önüne serilmesi ve konuya verilen öneme ilişkin bakış açıları oluşturabilmesi açılarından önemlidir. Araştırmada elde edilen sonuçların daha sonraki dönemlerde toplanacak olan şuraların gündeminin oluşturulmasına ışık tutacağı, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi-öğretimi konularına karşı duyarlılık oluşturabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın evrenini, 1939 yılından 2006 yılına kadar yapılmış olan 17 Milli Eğitim Şurası oluşturmaktadır. Araştırmada evrenin tamamına ulaşıldığından örneklem alma yoluna gidilmemiştir.

Araştırma, 1939-2006 yılları arasında yapılan on yedi Milli Eğitim Şurası ile sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; durum belirlemeye yönelik olarak tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2005: 77). Araştırmada doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu nedenle araştırma betimsel bir özellik taşımaktadır.

1. 1939-2006 Yılları Arasında Toplanan Milli Eğitim Şuralarının Gündemini Oluşturan Konular

Şuralarda ele alınan ve üzerinde durulan konular incelendiğinde, eğitim sistemimizin değişik boyutlarıyla gündeme alındığı, görüşüldüğü ve karara bağlandığı dikkatleri çekmektedir. Genel olarak 1939-2006 yılları arasında toplanan şuralarda ele alınan konuları bilmek, araştırma sorularının yanıtlanması ve araştırma sonunda ulaşılan bulguların yorumlanabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle araştırmada öncelikle 1939-2006 yılları arasında yapılan Milli Eğitim Şuralarında gündeme alınan konulara ve şuralarla ilgili önemli ayrıntılara yer verilmiştir.

1. Milli Eğitim Şurası (17-29 Temmuz 1939)

17 Temmuz 1939'da Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel başkanlığında toplanan şuranın gündeminde yer alan konular şunlardır (MEB, 1991:3):

1. Cumhuriyet dönemi eğitiminin plan ve esasları
2. Çeşitli öğretim derecelerindeki kurumlara ait yönergelerin incelenmesi
3. Bütün eğitim programlarının incelenmesi

Bu şura, diğer Milli Eğitim Şuralarının başlangıcı olmuş, bir geleneği başlatmıştır (Binbaşıoğlu, 1999: 181).

2. Milli Eğitim Şurası (15-21 Şubat 1943)

15-21 Şubat 1943 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel başkanlığında toplanan şuranın gündeminde şu konular yer almıştır: (Özalp ve Ataüinal, 1977: 127):

1. *Ahlak eğitimi okullarda ahlak terbiyesinin geliştirilmesi*
2. *Türk ahlakının sosyal ve kişisel ilkelerinin belirtilmesi*
3. *İlk ve orta dereceli okullarda bu ilkelerin gerçekleşmesini sağlayacak önlemlerin düşünülmesi, mesleki ve teknik okullarda ayrı ilkelerin iş ahlakına da uygulanması*
4. *Bu önlemlerin programa bağlanması*
5. *Ortaöğretim kurumlarındaki sosyoloji ve ahlak dersleri programının ilgili ilkeler açısından incelenmesi*
6. *Yükseköğretim gençliğinde ahlak ilkelerine bağlılığın işlenmesi*
7. *Öğrencinin okul dışı durumlarının incelenmesi*
8. *Bütün öğretim kurumlarındaki anadili çalışmalarında verimin artırılması*
9. *Türkçe ve özellikle yazma öğretiminin daha verimli hale getirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi*
10. *Okullarda ve resmi, özel yayın alanında yazım ve noktalama birliğini sağlama yollarının belirlenmesi*
11. *Yeni terimlerin yükseköğretimde yayılması yollarının belirlenerek bir karara bağlanması*
12. *Türklük eğitiminde tarih öğretiminin yöntem ve araçlar açısından incelenmesi*
13. *İlk ve ortaokul tarih kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilecek noktaların belirlenmesi*
14. *Lise tarih kitaplarının daha iyi duruma getirilmesi yolundaki görüşlerin belirtilmesi*

Bu şurada, “bütün öğretim kurumlarında anadili çalışmalarının özellikle yazma öğretiminin daha verimli olarak gerçekleştirilebilmesi, ulusal kültürü oluşturan Türk ahlakı, Türk dili ve Türk tarihi eğitim programlarının geliştirilmesi konularında kararlar alınmıştır (Gürkan ve Gökçe, 1999: 26).

3. Milli Eğitim Şurası (2-10 Aralık 1946)

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer başkanlığında toplanan şuranın gündeminde yer alan konular şunlardır:

1. Ticaret ortaokulları ve liseleri program ve yönetmeliği
2. Erkek sanat ortaokulları ve enstitüleri program ve yönetmeliği
3. Kız enstitüleri program ve yönetmeliği
4. İstanbul Teknik Okulu yönetmeliği
5. Orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili yönetmeliğin bugünkü gereksinimlere uygun olarak düzenlenmesi
6. Aile ve okul arasında iş birliği sağlanması için gerekli önlemlerin alınması

Şurada; 1948 programının başarı ile uygulanabilmesi için öğretmen yetiştiren kurumların programlarında gerekli değişikliklerin yapılması, ilkököl ikinci devrede okutulan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinin bir ders halinde ve çocuk psikolojisine uygun olarak düzenlenmesi görüşülmüş ve kabul edilmiştir (Şeker, 1993: 60-61).

4. Milli Eğitim Şurası (23-31 Ağustos 1949)

23-31 Ağustos 1949 tarihleri arasında toplanan Beşinci Milli Eğitim Şurasının gündemini aşağıdaki konular oluşturmuştur (M.E.B.,1998: 30):

1. 1948-49 ders yılından itibaren uygulanmaya başlanan ilkököl programının incelenmesi
2. Yeni ortaokul programı projesinin incelenmesi
3. Lise ders konularının dört yıla göre belirlenmesi
4. Ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştiren eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okullarının gereksinimlere göre düzenlenmesi
5. Eğitim ve öğretimde dayanan demokratik temellerin gözden geçirilmesi

5. Milli Eğitim Şurası (02-14 Şubat 1953)

5-14 Şubat 1953 tarihleri arasında toplanan Beşinci Milli Eğitim Şurasının gündemini şu konular oluşturmuştur (M.E.B.,1998: 30):

1. Okulöncesi eğitimde anaokulları için hazırlanmış olan program ve yönetmeliğin incelenmesi
2. İlkokullarda sağlık konusu ile ilgili alınması gerekli önlemlerin belirlenmesi
3. Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için hazırlanmış olan raporda yer alan yetiştirme yurtlarına ait yönetmeliklerin incelenmesi ve korunmaya gereksinim duyan çocuklar hakkındaki kanunun gözden geçirilmesi, değişiklik gerektiren bölümlerin araştırılması
4. İlköğretim kanun taslağının incelenmesi ve zorunlu ilköğretimin planlanması

5.İlkokul programının yeniden gözden geçirilmesi

6.Yeni ilkokul yönetmeliği tasarısının incelenmesi

7.İlkokullara öğretmen yetiştirilmesi, öğretmen okulları, köy enstitüleri, yeni öğretim programı ve meslekte olgunlaşma konularının incelenmesi

8.İlkokul öğretmenlerini ilgilendiren diğer konular ve genel olarak ilköğretim sorunları

6. Milli Eğitim Şurası (18-23 Mart 1957)

Şura, Milli Eğitim Bakanı Ahmet Özel'in açış konuşması ile çalışmalarına başlamıştır. Şura gündeminde şu konular yer almıştır (M.E.B.,1998: 33):

1.Mesleki ve Teknik Öğretim

a)Erkek Teknik Öğretim

b)Kız Teknik Öğretim

2.Halk Eğitimi

7. Milli Eğitim Şurası (05-15 Şubat 1962)

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in açılışında hazır bulunduğu şura, Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu'nun konuşmasıyla çalışmalarına başlamıştır. Şuranın gündem maddeleri şu başlıklardan oluşmaktadır (M.E.B,1998: 36):

1.İlköğretim

2.Ortaöğretim

3.Kız teknik öğretim

4.Erkek teknik öğretim

5.Ticaret eğitimi

6.Eğitimimizde ölçme ve değerlendirme

7.Çeşitli olgunluk sınavları

8.Yükseköğretim

9.Özel okullar

10.Dış kültür ilişkileri

11.Din ile ilgili eğitim ve öğretim

12.Beden eğitimi ve sağlık

13.Milli savunma ile ilgili eğitimi ve öğretim

14.Eğitim vakıfları

8. Milli Eğitim Şurası (28 Eylül-3 Ekim 1970)

28 Eylül-3 Ekim 1970 tarihleri arasında toplanan şuranın gündeminde yer alan konular şunlardır:

1. Ortaöğretim sistemimizin kuruluşu
2. Yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi

Şurada eğitim sisteminin toplumun gereksinimlerini karşılamada yetersiz kaldığına işaret edilmiş, bu nedenle de ekonomik ve sosyal kalkınmayı göz önünde bulunduracak ve buna katkıda bulunacak bir sisteme gidilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Gültekin, 1999: 17).

9. Milli Eğitim Şurası (24 Haziran-4 Temmuz 1974)

24 Haziran- 4 Temmuz 1974'te toplanan dokuzuncu şuranın gündeminde yer alan konular şunlardır:

1. Milli eğitim sisteminin bütünlüğü içinde programlar
2. Öğrenci akışını düzenleyen kurallar

Şurada ayrıca; Milli Eğitim Temel Kanunu'nun getirdiği ilkelerin irdelenmesi; ortaokulun ilköğretimin ikinci kademesi sayılması; ortaöğretimde hem mesleğe hem yüksek öğretime, bir yönüyle de hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlara yer verilmesi; ortaöğretimde ders geçme ve kredi sisteminin uygulanması; öğrenci akışında ölçme ve değerlendirme işlemlerinin ilkelere bağlanması; bakanlık merkez ve taşra örgütlerinin yeni okul sistemi bütünlüğüyle bağdaşacak şekilde yeniden ele alınması konuları üzerinde de görüşmeler yapılmıştır (Sakaoğlu, 2003: 274).

10. Milli Eğitim Şurası (23-26 Haziran 1981)

Çağdaş eğitim anlayışı içinde uygulamaya dönüşebilecek nitelikte ilkeler getirmeyi amaçlayan (Özalp ve Ataünel,1983:136) şuranın gündemini aşağıdaki konular oluşturmuştur:

1. Türk Milli Eğitim Sistemi
2. Bu sistemin bütünlüğü içinde eğitim programları
3. Öğrenci akışını düzenleyen kurallar
4. Öğretmen yetiştirme

11. Milli Eğitim Şurası (8-11 Haziran 1982)

Onuncu Milli Eğitim Şurası'nda ele alınan öğretmen yetiştirme konusu bu şurada da ele alınmıştır. Bu şurada, öğretmen yetiştirmeye dönük programlarda yer alan derslerin alanlar itibariyle tüm program içindeki oranına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Yine bu şurada, öğretmen eğitiminin genel amaçları ve öğretmenlere kazandırılacak özellikler üzerinde görüşmeler yapılmıştır (Şişman, 2000: 11).

Öğretmen eğitimi konusunda tarihimizde atılan adımların en önemlisi olarak kabul edilebilecek bu şurada öğretmen yetiştirme sistemimiz yeniden ele

alınmış ve irdelenmiştir. Şurada, ülke gerçeklerine uygun olarak öneriler dile getirilmiş, zaman içinde bu önerilerin bir kısmı uygulamaya konulmuş, bir kısmı ise konulamamıştır (Küçükahmet, 2000: 36). Şura gündemini aşağıdaki konular oluşturmuştur:

- 1.Öğretmen eğitiminin gelişimi
- 2.Öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler
- 3.Eğitim uzmanlarının eğitimi
- 4.Öğretmen ve uzmanların hizmetiçi eğitimi
- 5.Öğretmen ve uzmanların sorunları, çözüm ve önerileri

12. Milli Eğitim Şurası (18-22 Haziran 1988)

18-22 Haziran 1988'de toplanan On ikinci Milli Eğitim Şurasının gündeminde şu konulara yer verilmiştir:

- 1.Eğitim sistemi
- 2.Yükseköğretim
- 3.Öğretmen yetiştirme
- 4.Eğitimde yeni teknolojiler
- 5.Türkçe ve yabancı dil eğitimi ve öğretimi
- 6.Eğitim finansmanı
- 7.Öğretim Programları

Bu şurada ortaokulların ilköğretimle birleştirilerek sekiz yıllık zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması, sınıf geçme yerine ders geçme sisteminin kabul edilmesi, öğrencilerin yönlendirilmesi konularında kararlar alınmıştır (Kaya,1993: 54).

13. Milli Eğitim Şurası (15-19 Ocak 1990)

Yaygın eğitim sisteminin, ülkemizin gereksinimlerine daha iyi yanıt verebilecek bir yapıya kavuşturulması için çeşitli kuruluşlarca yapılan çalışmaları bir araya getirmek, kazanılan deneyimleri paylaşmak ve yapılacak çalışmalara ışık tutmak amacıyla, "Cumhuriyet dönemi eğitim tarihinde ilk defa gündemi tek maddeden oluşan ve konusu yaygın eğitim olan şura"nın toplanması sağlanmıştır. Ankara'da toplanan şuranın gündemini aşağıdaki konular oluşturmuştur (Akyol, 199: 35):

- 1.Yaygın eğitimde kavram, kapsam ve eğilimler
- 2.Yaygın eğitimde organizasyon ve işbirliği
- 3.Yaygın eğitimde yatırım ve finansman
- 4.Yaygın eğitimde personel

14. Milli Eğitim Şurası (27-29 Eylül 1993)

Şura, 27-29 Eylül 1993'te Milli Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın başkanlığında toplanmıştır. Milli Eğitim'in örgütlenmesi, yönlendirme, eğitim kurumlarının yönetimi ve yöneticiliği, yöneticilerin yetiştirilmesi, atanmaları, yer değiştirilmeleri ve eğitim yönetiminde denetim sorunları üzerinde durulmuş ve kararlar alınmıştır (Binbaşıoğlu, 1999: 189):

Şura gündeminde şu konular yer almıştır (M.E.B,1998: 244-253):

1. *Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği*
2. *Okulöncesi Eğitim*

15. Milli Eğitim Şurası (13-17 Mayıs 1996)

13-17 Mayıs 1996 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanı Turhan Tayan'ın başkanlığında toplanan şura gündeminde yer alan konular şunlardır (Tertemiz, 1999: 173):

1. *İlköğretim ve yönlendirme*
2. *Ortaöğretimde yeniden yapılanma*
3. *Yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi*
4. *Toplumun eğitim gereksiniminin karşılanmasında sürekliliğin sağlanması*
5. *Eğitim sisteminin finansmanı*

Şuranın sonunda oldukça önemli kararlar alındığı görülmektedir. Bunlar arasında öğretmen merkezli eğitimden öğrenci merkezli eğitime geçiş, rehberlik ve araştırma merkezlerinin çoğaltılması, vekil öğretmenliğin kaldırılması, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ve ders kitaplarının yeniden kullanılmasını olanaklı kılacak bir sistemin geliştirilmesi yer almaktadır (Binbaşıoğlu, 1999: 189).

16. Milli Eğitim Şurası (13-17 Kasım 1999)

Milli Eğitim Bakanlığı, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim reformu doğrultusunda, ülkemiz gereksinimlerini ve eğitim sisteminin bütünlüğünü de dikkate alarak ortaöğretim sistemi içinde mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması, sorunların ortaya çıkarılması, sorunlara çözüm üretilmesi ve bu konularda gerekli kararların alınması amacıyla 16. Milli Eğitim Şurasını düzenlemiştir (MEB,1998, 2:27). Şura gündeminde şu konulara yer verilmiştir (MEB, 1999: 55):

1. *Mesleki ve teknik eğitimin, ortaöğretim sistemi içinde yeniden yapılandırılması*
2. *Okul ve işletmelerde meslek eğitimi*

3.Mesleki ve teknik eğitim alanına öğretmen ve yönetici yetiştirme

4.Mesleki ve teknik eğitimde sınavsız yükseköğretime geçiş

5.Mesleki ve teknik eğitimde finansman

17. Milli Eğitim Şurası (13-17 Kasım 2006)

Yedi yıl aradan sonra, 13-17 Kasım 2006 tarihlerinde düzenlenen 17. Milli Eğitim Şurasında eğitim sistemimiz, kademeler arası geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ile küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sistemi kapsamlı olarak değerlendirilmiştir.

1.*Türk Milli Eğitim Sistemi'nde kademeler arasında geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi (Özel eğitim, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretimde kademeler arasında geçiş, yönlendirme ve sınav sistemi)*

2. *Küreselleşme ve AB sürecinde Türk Eğitim Sistemi (Yaşam boyu öğrenme, eğitimde hareketlilik, eğitimde nitelik).*

2. Milli Eğitim Şuralarının Gündemini Oluşturan Konuların Dağılımı

Geçmişten günümüze kadar toplanan on yedi şuranın gündem maddeleri aynı zamanda 1939-2006 yılları arasında eğitim sistemimizin hangi boyutları üzerinde yoğunlaştığı sorusuna da yanıt vermektedir. Tablo1'de bu boyutlara ilişkin sayısal veriler yer almaktadır.

Tablo1. Milli Eğitim Şuralarının Gündemini Oluşturan Konuların Dağılımı

Gündem Maddeleri	f	%
Eğitim Türk Milli Eğitim Sistemi, AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi, Türk Milli Eğitim Sistemi'nde Kademeler Arasında Geçişler, Eğitim Sistemi, Eğitim Sisteminin Finansmanı, Eğitim Finansmanı, Eğitimin Plan ve Esasları, Eğitim Kurumlarına Ait Yönergeler, Eğitim Programları, Sistemin Bütünlüğü İçinde Eğitim Programları, Ahlak Eğitimi, Özel Eğitim,Halk Eğitimi, Yaygın Eğitim, Okulöncesi Eğitim, Mesleki ve Teknik Eğitim, Beden Eğitimi ve Sağlık, Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, Eğitimimizde Ölçme ve Değerlendirme, Eğitimde Yeni Teknolojiler, Toplumun Eğitim Gereksiniminin Karşılmasında Sürekliliğin Sağlanması, Eğitim Uzmanlarının Eğitimi	23	35, 93
Öğretim Ticaret Öğretimi	1	1, 56

Öğretmen Öğretmen Yetiştirme, Öğretmen Eğitiminin Gelişimi, Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Eğitim Sorunlar ve Öneriler, Öğretmen ve Uzmanların Hizmetiçi Eğitimi, Öğretmen ve Uzmanların Sorunları, Çözüm ve Önerileri	6	9, 37
Eğitim-öğretim Din ile İlgili Eğitim ve Öğretim, Milli Savunma ile İlgili Eğitimi ve Öğretim, Okulöncesi Öğretim ve Eğitim	3	4, 69
Program Eğitim Programları, Ticaret, Sanat, Teknik Okullar ve Kız Enstitüleri Program ve Yönetmeliği, İlkokul Programı, Ortaokul Programı, İlkokul Programı, Programlar Sistemin Bütünlüğü İçinde Eğitim Programları, Öğretim Programları, Lise Ders Konuları	8	12, 50
İlkokul İlkokul Programı, İlkokullarda Sağlık, İlkokul Programı	3	4, 69
İlköğretim İlköğretim Kanun Taslağı, İlköğretim Sorunları, İlköğretim	3	4, 69
Ortaokul Ortaokul Programı, Ortaöğretim, Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma	3	4, 69
Sınav Çeşitli Olgunluk Sınavları, Sınav Sistemi	2	3, 13
Yönlendirme Yönlendirme, İlköğretim ve Yönlendirme	2	3, 13
Özel Okullar Özel Okullar	1	1, 56
Yükseköğretim Yükseköğretim, Yükseköğretime Geçiş, Yükseköğretim, Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi	4	6, 25
Küreselleşme Küreselleşme	1	1, 56

Türkçe Öğretimi Anadili Çalışmalarında Verimin Arttırılması, Türkçe ve Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi	2	3,13
Kültür Dış Kültür İlişkileri	1	1, 56
Öğrenci Akışı Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar	1	1, 56
Toplam	64	100.00

Tablo1’de görüldüğü gibi, şuraların gündem maddeleri; “eğitim, öğretim, öğretmen, eğitim-öğretim, program, ilkokul, ilköğretim, ortaokul, sınav, yönlendirme, özel okullar, yükseköğretim, küreselleşme, Türkçe öğretimi, kültür, öğrenci akışı” olmak üzere *on altı genel*, bunların kapsamı içinde yer alan *altmış dört alt başlık* altında toplanmaktadır. Türkçe öğretimi on altı genel başlık arasında yer almaktadır. Alt başlıkların sayıları göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapıldığında “eğitim” yirmi üç alt başlık ve %35,93’lük oranla ilk sırayı alırken program (8) (%12,50); öğretmen (6) (%9,37); yükseköğretim (4) (%6,25); eğitim-öğretim (3) (%4,69); ilkokul (3) (%4,69); ilköğretim (3) (%4,69); ortaokul (3) (%4,69); sınav (2) (%3,13); yönlendirme (2) (%3,13); Türkçe öğretimi (2) (%3,13), kültür (1) (%1,56); öğrenci akışı (1) (%1,56) oranlarıyla onu izlemektedir.

3. “Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi-Öğretimi”nin Şura Gündemlerinde Yer Alma Durumu

Tablo1’de, “Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi-Öğretimi”nin şura gündemlerinde yer alma durumuna ilişkin sayısal veriler yer almaktadır. Türkçe öğretimi şura gündemlerinde iki alt başlık ve %3,13’lük oranla yer alırken Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi/Öğretimi’ne şura gündemlerinde yer verilmediği görülmektedir. Bugün Türkçenin yaşadığı sorunların temelinde yetersiz Türkçe öğretiminin yattığı, Türkçenin kullanımında yeterli bilinç ve duyarlılığın oluşturulmadığı bir gerçektir. Oysa bu bilinç ve duyarlılığın oluşturulması eğitim-öğretimin temel amacı olmalıdır. Ulus olarak varlığımızı, benliğimizi korumanın, geçmişimizle geleceğimiz arasında köprü kurabilmenin en önemli yolu olan anadilimizle ilgili bu gerçeğin toplanan şuralarda göz ardı edilmesi ve gündemlerde çok az yer verilmesi oldukça üzücüdür.

4. “Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi-Öğretimi”nin Yer Aldığı Şuralar ve Gündem Maddeleri

Milli Eğitim Şuralarının gündemini oluşturan konuların sayısal dağılımının yer aldığı Tablo1’de, şura gündem maddelerinde Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi-Öğretimi’ne yer verilmediği, Türkçe eğitimi ve öğretimine ise iki defa yer verildiğine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tablo 2 ise, Türkçe öğretiminin hangi şuralarda ve hangi gündem maddeleriyle yer aldığına ilişkin bilgiler sunmaktadır.

Tablo2. Türkçe Eğitimi-Öğretimi”nin Yer Aldığı Şuralar ve Gündem Maddeleri

Şura No	Şura Gündem Maddeleri	f
2	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bütün öğretim kurumlarındaki anadili çalışmalarında veriminin artırılması</i> • Türkçe ve özellikle yazma öğretiminin daha verimli olacak bir duruma getirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi • Okullarda ve resmi, özel yayın alanlarında yazım ve noktalama birliğini kolaylaştırma yollarının belirlenmesi • Yeni terimlerin yükseköğretimde yayılması yollarının kesin bir karara bağlanması 	1
12	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Türkçe ve yabancı dil eğitimi ve öğretimi</i> 	1
Toplam		2

Tablo 2’de görüldüğü üzere Türkçe eğitimi-öğretimine *ikinci ve on ikinci şuraların gündemlerinde* yer verilmiştir. İkinci şurada, “Bütün öğretim kurumlarındaki anadili çalışmalarında veriminin artırılması” ana gündem maddesinden sonra yazma öğretimi, yazım ve noktalama ve yeni terimlerin yükseköğretimde yayılması yollarına ilişkin maddelere yer verilmiştir. On ikinci şurada ise, Türkçe eğitimi-öğretimi yabancı dil eğitimi-öğretimi ile birlikte gündem maddesi olarak tek başlık olarak yer almıştır.

5. Görüşmelerde “Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi- Öğretimi” ne Değinilen Şuralar

Geçmişten günümüze kadar toplanan on yedi şurada gündeme alınan konular incelendiğinde ikinci ve on ikinci şura gündemlerinde “Türkçe eğitimi- öğretimi” ile ilgili konulara yer verildiği görülmektedir.

Aynı kapsamda şura görüşmeleri ve şura kararları incelendiğinde dokuz şurada bu konulara yer verildiği ortaya çıkmaktadır. Durumun istenildiği gibi olmasa bile gündem maddelerine kıyasla daha iyi olduğu söylenebilir. Bu durumla ilgili sayısal bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Görüşmelerde “Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi- Öğretimi” ne Değinilen Şuralar ve Görüşülen Konular

Şuralar	Görüşülen Konular
2. Şura 15-21 Şubat 1943	Bütün öğretim kurumlarındaki anadili çalışmalarında verimin artırılması.
5. Şura 5-14 Şubat 1953	İlkokuma yazma öğretiminde büyük ve küçük harflerin birlikte kullanılması
9. Şura 4 Haziran- 4 Temmuz 1974	Milli birlik ve bütünlüğün temel öğelerinden biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilmesi
10. Şura 23-26 Haziran 1981	Türkçe eğitimine ağırlık vermek amacıyla okulöncesi eğitimin kırsal ve gecekondu kesimlerinde yaygınlaştırılması gerekliliği
11. Şura 8-11 Haziran1982	Öğretmen adaylarına ortak ve zorunlu dersler arasında yer alan Türkçe dersini de kullanarak geniş bir bakış açısı kazandırma
12. Şura 18-22 Haziran1988	Türkçe eğitimi ve öğretimi konusunda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimi de içine alan kararlar alınmıştır.
13. Şura 15-19 Ocak 1990	Yaygın eğitimin ilk amacının vatandaşlara okuma-yazma ve Türkçeyi öğretmek olduğunun dile getirilmesi
15. Şura	Eğitimin her alanında Türkçenin doğru ve eksiksiz olarak kullanılması ve öğretilmesi

13-17 Mayıs 1996	Yaygın eğitim kurumlarında Türk Dili'nin doğru öğretilmesinden dolayı bu kurumlarda kurs açılmasına devam edilmesi
17. Şura 13-17 Kasım 2006	Özel eğitim gerektiren çocukların tanımlanabilmesi için gerekli olan ölçme araçlarının Türkçeye uyarlanması Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türkiye Türkçesiyle eğitim yapan okullarda eğitim görmeleri için okulların açılmasına ve Türk Dili'ne yönelik eğitimlerini sürdürmelerine yönelik kararlar alınmıştır.

6. “Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi-Öğretimi” ne Değinilen

Şuralarda Bu Kapsamda Alınan Kararlar ve Dile Getirilen Görüşler

2. Milli Eğitim Şurası

15-21 Şubat 1943 tarihleri arasında toplanan İkinci Milli Eğitim Şurasında gündeme anadili öğretimine ilişkin olarak aşağıdaki konuların alındığı görülmektedir:

1. Bütün öğretim kurumlarında anadili çalışmaları veriminin artırılması

2. Türkçe ve özellikle yazma öğretiminin daha verimli olacak bir hale getirilmesi için gerekli önlemlerin alınması

3. Okullarda ve resmi, özel yayın alanında yazım ve noktalama birliğini kolaylaştırma yollarının aranması

4. Yeni terimlerin yükseköğretimde yayılması yollarının kesin bir karara bağlanması

Dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücel şurayı açış konuşmasında ahlak, dil ve tarih arasında bir ilişki kurarak şurada bu konulara yer verileceğini dile getirmiştir:

Bütün öğretim kurumlarında anadili çalışmalarının veriminin artırılması, Türkçe ve özellikle “yazma” öğretiminin daha verimli bir hale getirilmesi için gereken önlemlerin alınması, okullarda ve resmi özel yayın alanlarında yazım birliğini sağlama yönteminin belirlenmesi, Türkçe terimlerin yükseköğretimde yayılması yollarının kesin bir kurala bağlanması konuları şura çalışmalarında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Programlar açısından Türkçe programlarının daha bağlantılı ve daha az tekrarlı bir yapıya kavuşturulması, ortaokul programının dil ve ifade bakımından tekrar gözden geçirilmesi, programda “ezber ve inşat” ile gösteriye daha fazla önem verilmesi ve lise edebiyat programlarının da gözden geçirilmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir. Öğretmen okullarında Türkçe ders saatlerinin artırılması, bu okullara alınacak öğrencilerin Türkçe konusunda sıkı bir sınavdan geçirilmesi gereği vurgulanmıştır (Özalp ve Ataunal, 1983: 119).

Ana Dili Komisyonunca hazırlanan “Ana Dilinin Öğretimi” raporunun beşinci maddesi olan “Diğer derslerin Türkçeye yardımı” bölümünde bütün derslerde öğretmenlerin birer Türkçe öğretmeni duyarlılığıyla hareket etmesi gerektiği vurgulanmıştır:

“Program ve tamimlerle de bildirilmiş olduğu gibi talebenin daima doğru söyleyip yazması, yalnız Türkçe derslerinde değil, diğer bütün derslerde de birinci derecede önem verilmesi gereken bir noktadır. Her ders öğretmenin bu hususta gereği gibi hareket edip etmediği vekillikçe ciddi ve devamlı bir takip ve teftişe tâbi tutulmalıdır. Türkçeden başka dersler arasında musikin bu hususta önemli bir yeri olduğunu kaydetmek istiyoruz. Musiki öğretmenleri öğrettikleri şarkıların güftelerini yazdırıp söyletirken imlâ, telâffuz, “diksiyon” hususlarında bir Türkçe öğretmeni gibi dikkatli olmaları lâzım geldiğini hiçbir zaman unutmamalıdır” (İkinci Maarif Şurası, 1991: 47).

Bu kararın, 1949 Ortaokul Programı’nda uygulamaya geçtiği görülmektedir:

“Şarkıların sözleri ve içindeki mana ve duygu ifadesi ihmal edilmemeli; sentaks, gramer ve imla bakımından karşılaşılan özelliklere öğrencinin dikkati çekilmeli; iyi telaffuza doğru yerde nefes alınmasına kıymet verilmeli; ölçü, motif, cümle ve küçük müzik formları ile dildeki prozodiye şiirdeki manzum ve kafiyeli şekiller arasındaki yakınlığa, edebiyat ve folklor konularına temas edilmelidir” (1949 Ortaokul Programı, 1949: 279).

5. Milli Eğitim Şurası

Bu şurada ilkokul programının amaç ve ilkeleriyle içeriği arasında bir uyum sağlanması, ilkokuma ve yazma öğretiminde büyük ve küçük harflerin birlikte kullanılması üzerinde durularak bu yönde kararlar alınmıştır (Binbaşoğlu, 1999: 183)

9. Milli Eğitim Şurası

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurasında Özel amaçlar-Atatürk inkılapları ve Türk milliyetçiliği başlıkları altında Türk Dili’nin milli birlik ve bütünlüğün temel öğelerinden biri olduğu vurgulanmış, eğitimin her kademesinde özellikleri bozulmadan öğretilmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

Okulöncesi eğitimin amaç ve görevleri arasında üçüncü sırada: “Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlama.” amacına yer verilerek okulöncesi eğitimde Türkçenin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Ortaokul haftalık ders dağıtım çizelgesi taslağında sınıflara göre Türkçe ders saatleri belirtilmiştir:

Türkçe	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Toplam
Saat	5(4+1) (*)	5(4+ 1)	5(4+ 1)	15

(Ortaokul haftalık ders dağıtım çizelgesi- Madde 7)

Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı ve Kompozisyon derslerinden alınan notların değerlendirme biçimi üzerinde durulmuştur:

“Türk dili ve edebiyatı ve kompozisyon "derslerinde notların ortalaması alınarak öğrenci başarısı "Türk dili ve edebiyatı" adı altında tek not halinde değerlendirilecektir.” (Madde 9).

Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek amacıyla İlkokul Türkçe programı ile ortaokul Türkçe ve dilbilgisi programlarını temel eğitimin amaçları doğrultusunda bütünleştirme kararı alınmıştır:

“İlkokul Türkçe programı ile ortaokul Türkçe ve dilbilgisi programı temel eğitimin amaçlarına uygun olarak bütünleştirilecek; bu amaçla mevcut ortaokul programı gözden geçirilecek ve yarışma açma veya komisyon kurma yolu ile tek kitap yazdırılacaktır (Karar 85).

10. Milli Eğitim Şurası

Okulöncesi eğitimi ana sınıfının kırsal ve gecekondü yörelerinde, Türkçe eğitimine ağırlık verilecek şekilde öncelikle yaygınlaştırılması (Madde 4) yönünde karar alınmıştır.

11. Milli Eğitim Şurası

Öğretmen adaylarına ortak ve zorunlu derslerden olan Türkçe dersini de kullanarak geniş bir bakış açısı kazandırma amacı dile getirilmiştir:

“Her öğretmen adayı ortak bir genel kültüre sahip olmalıdır. Türkçe, Türk İnkılap Tarihi, Yabancı Dil gibi dersler ortak ve zorunlu genel kültür dersleri olup öğretmenlere genel bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır.”

Okulöncesinde içerik ve etkinlikler kategorileri arasında Türkçe öğretimine yönelik etkinlikler ve içerik kategorilerine yer verilmiştir.

Temel eğitim öğretmeninin eğitiminde göz önünde bulundurulması gereken amaçlar arasında; “Anadili olarak Türkçeyi çok iyi bilir ve Türkçe okuma yazma öğretimi ile ilgili beceri kazanır.”maddesine yer verilmiştir.

Ortaöğretim öğretmeninin eğitimi başlığı altında ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirecek kurum programlarını bitiren öğretmen adayının Türkçeyi çok iyi bilmesi ve kullanması gerektiği üzerinde durulmuş, Türkçe öğretimine yönelik içerik ve kategorilere değinilmiştir.

12. Milli Eğitim Şurası

“Türkçe ve Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi” konusu şuranın beşinci gündem maddesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anadolu liselerinde yabancı dille okutulan Fen ve Matematik derslerinin Türkçe olarak okutulmasına karar verilmiştir:

“Anadolu Liselerinin, başlangıçta mevcut statülerinin korunması; orta ve uzun dönemde, yabancı dille okutulan fen ve matematik derslerinin Türkçe okutulmasının sağlanması; bununla beraber, bu okulların kuruluş amaçlarına uygun olarak öğrencilere etkili bir yabancı dilin öğretilmesini sağlayıcı önlemlerin alınması” (Karar 28).

Bilgisayarlı eğitimde, yabancı dil öğelerinin yoğunluğunu önlemek için yazılımların Türkçe ve milli eğitimin amaçlarına göre hazırlanmasına yönelik karar alınmıştır:

“Bilgisayarlı eğitimde, yabancı kültür unsurlarının nüfuzunu önlemek amacıyla gerekli eğitim yazılımlarının Türkçe ve Milli Eğitim’in temel amaç ve ilkelerine uygun olarak hazırlanması” (Eğitimde Yeni Teknolojiler, Karar 18).

Türkçe eğitimi ve öğretimi konusunda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimi de içine alan on karara yer verilmiştir:

1. Türkçe programlarında yer alan deyim ve terimlerin okullarda okutulması ile çeşitli merkezi sınav (ÖSYM ve ÖSYM) soruları arasındaki fark (zamir; adil, cümle; tümce, kelime; sözcük vb.) başarıyı etkileyen nedenler arasında sayılabileceğinden, bu konuda ilgili kuruluşlarla iletişime geçilerek bir terminoloji birliğinin sağlanması.

2. Bazı derslerin öğretimini yabancı dille yapan okulların hazırlık sınıfları Türkçe dersi programları ile ders kitaplarının hazırlanması.

3. Lise Türk Dili ve Edebiyatı dersi programının hazırlanması; bu programda, yakın dönemin edebi metinlerinden, doğu ve batı klasiklerinden örneklere de yer verilmesi ve bu programa diksiyon çalışmaları ile ilgili ilkelerin konulması.

4. Kompozisyon dersinin, ayrı bir ders kimliğine kavuşturulması.

5. Türkçe dersinin sınıf geçmede ağırlıklı olması.

6. Türk dili öğretiminin yeterince yararlı olabilmesi için dilbilgisi derslerinin ayrı saatlerde okutulması.

7. Öğrencilere okuma sevgi ve alışkanlığının kazandırılması; bunun için, ilkokuldan başlayarak, sınıf seviyesine göre Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenmiş edebi değer taşıyan yılda en az beş kitabın okutulması.

8. ÖSYM sınavları için Türkçenin ağırlığının artırılması ve Türkçe için bir baraj sisteminin getirilmesi, bu konudaki soruların hazırlanması sırasında bakanlık temsilcilerinin ve üniversitelerimizdeki Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden öğretim üyelerinin bulundurulması.

9. Fen Liseleri gibi Edebiyat ve Sosyal Bilimler Liselerinin de mutlaka düşünülmesi ve gerçekleştirilmesi.

10. Milli eğitimin genel amaçlarından ilkinin, çocuğun anadilini kullanma başarısını, duyma, düşünme, hayal etme ve ilişki kurma başarısıyla bütünleştirilmesi, doğru sesletim ile dilin doğru kullanılmasının ve çocuğun sosyalleşmesinin sağlanması.

Yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumların Türkçe derslerine önem vermeleri ve Türkçenin yapısını öğretmeleri konusunda karar alınmıştır:

“Yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumlarda Türkçe dersleri üzerinde özenle durulması, özellikle Türkçenin yapısının öğretilmesi (Türkçe ve Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi, Karar11).

Türk çocuklarına doğru Türkçeyi öğretmek için programlardaki Türkçe dersi konusundaki eksikliklerin giderilmesi, gerektiğinde ders saatlerinin artırılması konusunda karar alınmıştır:

“Türkçe eğitim ve öğretiminde programlardaki ve uygulamadaki yetersizliklerin giderilmesi; Türk çocuklarının Türkçeyi doğru, güzel konuşur ve yazar hale getirilmesi; gerekli durumlarda bu derse ait haftalık saatlerin artırılması (Öğretim Programları, Karar 16).

Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı kitaplarının ve öğretmen kılavuz kitaplarının bakanlık tarafından hazırlanmasına karar verilmiştir:

“İlk ve ortaokul ile lise ve dengi okulların Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarının, bakanlıkça seçilecek kişilere veya oluşturulacak komisyonlara yazdırılması; bu dersler için öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlattırılması (Temenni Kararlar, Madde 16).

Edebi metinler kitaplarında bulunan parçaların yer aldığı kitapların okullara yollanması kararı alınmıştır:

“Edebi metinlerin, ders kitaplarında parçalar halinde kalmaması; bunların alındığı eserlerin, bakanlıkça temin edilerek okullara gönderilmesi” (Temenni Kararları, Madde 17).

Üniversitelerde okutulmakta olan Türk Dili derslerinin geçici bir program uygulaması olduğu vurgulanmıştır:

“Üniversitelerimizin her sınıfında okutulmakta olan Türk Dili derslerinin, bugünkü ortaöğretim sistemindeki aksaklık ve yetersizlikten kaynaklandığı göz önünde bulundurularak bu durumun, geçici bir program uygulaması şeklinde düşünülmesi (Temenni Kararları, Madde 20).

Yurt içi ve dışında bulunan Türk çocuklarının Türkçe ile beslenmeleri konusunda gerekli önlemlerin alınması kararlaştırılmıştır:

“Yurt dışında bulunan ve yurda kesin dönüş yapan Türk çocuklarının Türkçe ve milli kültürle beslenmesi için ayrıca gerekli önlemlerin alınması” (Temenni Kararları, Madde 22).

13. Milli Eğitim Şurası

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol açılış konuşmasında, yaygın eğitimin ilk amacının vatandaşlara okuma-yazma ve Türkçeyi öğretmek olduğunu dile getirmiştir:

“Vatandaşlarımıza, başta okuma-yazma ve Türkçeyi öğretme olmak üzere çağımızın bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı; milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici; toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, uzlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayışını ve alışkanlığını kazandırıcı; boş zamanlarını değerlendirme, beceri kazandırma, ekonomik güçlerini artırma, meslek edinme, meslekte gelişme imkanlarını sağlayıcı; bu suretle ara insan gücünü hazırlayıcı; dengeli, verimli ve sağlıklı insan ve toplum olmayı destekleyici her türlü faaliyet, yaygın eğitimin kapsamı içindeki görevleridir (Avni Akyol, Açılış konuşması).

15. Milli Eğitim Şurası

Eğitimin her alanında Türkçenin doğru ve eksiksiz olarak kullanılması ve öğretilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur:

“Her öğretmenin aynı zamanda bir Türkçe öğretmeni olduğu dikkate alınarak, eğitimin her alanında ve her düzeyinde Türkçenin, doğru ve eksiksiz olarak öğretilmesi ve kullanılması sağlanmalıdır (İlköğretim ve Yönlendirme, Madde 19).

Türk dünyasıyla eğitimin ve ortak Türkçenin işbirliğinin amaçlanması gerektiği üzerinde durulmuştur:

“Milli Eğitim Temel Kanunu amaç ve ilkelerine göre, genel öğretim ile mesleki ve teknik öğretimin amaçları ve yetiştireceği öğrenci tipi yeniden tanımlanmalı; 2000’li yılların gerçekleri, değişimleri ve geleceğin ihtiyaçları çok iyi araştırılarak, beyin ve genler üzerindeki yeni buluşların eğitime etkileri takip edilerek, "Sorularla Programlı Öğrenim", "Keşif Yolu" vb. öğrenim teknikleri de kullanılarak, ileri dünyanın eğitimdeki düzeyine ulaşmak amacıyla, bunlara göre müfredat ve dersler yeniden düzenlenmeli; çok hızlı okuma, iyi anlama ve gözlem alanlarını iyi kullanarak, bilgi birikim kaynaklarına, yazı yazma standartlarına ulaşarak sanata yönelmiş, hareketli, atılcı insan tipi meydana getirilmeli; yaratıcı düşüncüyü geliştirme, öğrenmeyi

öğrenme, bilgi arama ve bulma yöntemleri, geleceği hesaplama, milli kültür ve Türk dünyasıyla eğitimin ve ortak Türkçenin koordinasyonu hedeflenmeli; bu suretle artan nüfusun ve sınıflarda yığılmaların ilave bir çözümü olarak yeni öğrenim teknolojileri devreye sokulmalı; bunun için de ülke şartlarının gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi için, ortaöğretim kurumları; öğrencilerin % 65'ini mesleki teknik eğitime, % 35' ini genel öğretime yöneltecek ve bu yönde öğretim görmelerini sağlayacak şekilde yeni bir yapıya kavuşturulmalı; insan gücü - eğitim - istihdam dengesi kurulmalıdır” (Ortaöğretimde Yeniden Yapılandırma, Madde1).

Yükseköğretime geçişte Türk Dili ve Edebiyatı dersinin bütün alanlarda okutulması kararı alınmıştır:

“Yükseköğretime geçişte; Türk dili ve edebiyatı bütün alanlarda, yabancı dil, matematik, bilgisayar gibi dersler ise ilgili alanlarda değerlendirilmelidir (Yükseköğretime Geçişin yeniden Değerlendirilmesi, Madde 12).

Yaygın eğitim kurumlarında Türk Dilinin doğru olarak öğretilmesinden dolayı bu kurumlarda kurs açılmasına devam etme kararı alınmıştır:

“Türk dilinin doğru öğrenilmesi ve insanlarımızın temel hukuk bilgilerini kavramaları açısından bu alanda açılan kurslara daha da ağırlık verilmelidir (Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması, 35).

17. Milli Eğitim Şurası

Özel eğitim gerektiren çocukların tanımlanabilmesi için gerekli olan ölçme araçlarının Türkçeye uyarlanması kararı alınmıştır:

“Özel gereksinimli çocukların tanımlanması ve yönlendirilmesi için gerekli olan ölçme araçları geliştirilmeli, Türkçeye uyarlanmalı, geçerlik-güvenirlik ve standardizasyon çalışmaları yapılmalı, bunları uygulayacak uzmanlar yetiştirilmelidir” (Özel Eğitim, Madde 5).

Türk Cumhuriyetlerinde Türkiye Türkçesiyle eğitim yapan okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kurumlarının açılmasına karar verilmiştir:

“Türk Cumhuriyetlerinden üniversitelerimize ikili anlaşmalar yoluyla gelen öğrencilerin sayıları arttırılmalıdır. Ayrıca, Türk Cumhuriyetlerinde Türkiye Türkçesiyle eğitim öğretim yapılan okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kurumları açılmalı, TÖMER tarafından yürütülen Türkiye Türkçesinin öğretilmesi daha kapsamlı hale getirilmelidir (Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi- Eğitimde Hareketlilik, Madde 37).

Yurt dışında yaşayan çocukların Türk Diline yönelik eğitimlerini sürdürmeleri konusunda karar alınmıştır:

“Türkiye dışında yaşayan çocukların, buldukları ülke okullarında Türk dili, kültür ve inançlarına yönelik eğitimleri etkin bir şekilde sürdürülmelidir. (Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi- Eğitimde Hareketlilik- Madde 43).

Yurt dışından ülkemize eğitim için gelecek öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenmeleri konusunda bölümler açılmasına karar verilmiştir:

“Yurt dışından ülkemize gelecek öğrenciler için Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi, üniversitelerin hazırlık okullarında ve bu amaçla açılacak dil merkezlerinde yaygınlaştırılarak sürdürülmeli; üniversitelerde “Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi” bölümleri açılarak bu konuda donanımlı öğretmenler yetiştirilmelidir (Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi- Eğitimde Hareketlilik- Madde 44).

Öğretmen ve öğrencilerin eğitimin her kademesinde Türkçenin düzgün kullanılması ve öğrencilere kitap okuma sevgisini ve alışkanlığı kazandırma konularında kararlar alınmıştır:

“Eğitimin her kademesinde Türkçenin öğretimine önem verilmelidir. Bu bağlamda öğrencilere kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırılmalıdır. Öğretmenler ve öğrenciler Türkçeyi gereksiz yabancı sözcüklerle kirlenmekten kesinlikle kaçınmalı, Türkçeye ilişkin sorumluluklarının bilincinde olarak dilimizi özenle kullanmalıdırlar (Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi- Eğitimde Nitelik- Madde 88).

SONUÇ

Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi-öğretimi açısından şuraların gündem maddeleri, alınan kararlar ve dile getirilen görüşler irdelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

1. Sadece “Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretimi” konusuna ayrılan bir şura bulunmamaktadır.

2. Şuraların gündem maddeleri; “eğitim, öğretim, öğretmen, eğitim-öğretim, program, ilköğretim, ortaokul, sınav, yönlendirme, özel okullar, yükseköğretim, küreselleşme, Türkçe öğretimi, kültür, öğrenci akışı” olmak üzere *on altı genel*, bunların kapsamı içinde yer alan *altmış dört alt başlık* altında toplanmaktadır. Türkçe öğretimi on altı genel başlık arasında yer almaktadır. Alt başlıkların sayıları göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapıldığında “eğitim” yirmi üç alt başlık ve %35,93’lük oranla ilk sırayı alırken program (8) (%12,50); öğretmen (6) (%9,37); yükseköğretim (4) (%6,25); eğitim-öğretim (3) (%4,69); ilköğretim (3) (%4,69); ortaokul (3) (%4,69); sınav (2) (%3,13); yönlendirme (2) (%3,13); Türkçe öğretimi (2) (%3,13), kültür (1) (%1,56); öğrenci akışı (1) (%1,56) oranlarıyla onu izlemektedir. Türkçe öğretimi şura gündemlerinde iki alt başlık ve %3,13’lük oranla yer alırken Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi/Öğretimi’ne şura gündemlerinde yer verilmediği görülmektedir.

3. Türkçe eğitimi-öğretimine *ikinci ve on ikinci şuraların gündemlerinde* yer verilmiştir. İkinci şurada, “Bütün öğretim kurumlarındaki anadili çalışmalarında veriminin artırılması” ana gündem maddesinden sonra yazma öğretimi, yazım ve noktalama ve yeni terimlerin yükseköğretimde yayılması yollarına ilişkin maddelere yer verilmiştir. On ikinci şurada ise, Türkçe eğitimi-öğretimi yabancı dil eğitimi-öğretimi ile birlikte gündem maddesi olarak tek başlık olarak yer almıştır.

4. Aynı kapsamda şura görüşmeleri ve şura kararları incelendiğinde dokuz şurada bu konulara yer verildiği ortaya çıkmaktadır. Durumun istenildiği gibi olmasa bile gündem maddelerine kıyasla daha iyi olduğu söylenebilir.

Görüşülen konuların genel olarak şu başlıklar altında toplandığı görülmektedir: bütün öğretim kurumlarındaki anadili çalışmalarında verimin artırılması, ilköğretim yazma öğretiminde büyük ve küçük harflerin birlikte kullanılması, milli birlik ve bütünlüğün temel öğelerinden biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilmesi, Türkçe eğitimine ağırlık vermek amacıyla okulöncesi eğitimin kırsal ve gecekondu kesimlerinde yaygınlaştırılması gerekliliği, öğretmen adaylarına ortak ve zorunlu dersler arasında yer alan Türkçe dersini de kullanarak geniş bir bakış açısı kazandırma, Türkçe eğitimi ve öğretimi konusunda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimi de içine alan kararlar, yaygın eğitimin ilk amacının vatandaşlara okuma-yazma ve Türkçeyi öğretmek olduğu, eğitimin her alanında Türkçenin doğru ve eksiksiz olarak kullanılması ve öğretilmesi, yaygın eğitim kurumlarında Türk Dili'nin doğru öğretilmesinden dolayı bu kurumlarda kurs açılmasına devam edilmesi, özel eğitim gerektiren çocukların tanımlanabilmesi için gerekli olan ölçme araçlarının Türkçeye uyarlanması, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türkiye Türkçesiyle eğitim yapan okullarda eğitim görmeleri için okulların açılması ve Türk Dili'ne yönelik eğitimlerini sürdürmelerine olanak tanınması.

ÖNERİLER

1. Türkçe eğitimi ve öğretimi, her şuranın değişmez gündem maddesi olmalıdır.

2. Ülkemizde, ilköğretimden yükseköğretime kadar her eğitim kademesindeki bireyde anadilini kullanma konusunda sorunların yaşanması Türkçe öğretiminde yetersizlikler olduğunun açık bir göstergesidir (Kavcar, 1999: 143). Bütün eğitim sistemimizi yakından ilgilendiren bu durum başlı başına bir şurada ele alınarak irdelenmeli ve gerekli kararlar alınmalıdır.

3. Şuralarda “Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretimi”nin sadece eğitim-öğretim boyutu değil aynı zamanda temsil ettikleri “kimlik, benlik, öz” boyutları da vurgulanarak anadiline karşı duyarlılık ve bilinç kazandırma yoluna gidilmelidir.

4. Şuralarda alınan bu kararlar sadece kayıtlarda kalmamalı, mutlaka uygulamaya geçirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akyol Avni (1991). Milli Eğitimde 2 Yıl, Ankara.
- Aydın ,Ayhan (1998). “Şura Kararlarının Demokratiklik ve Bilimsellik Nitelikleri”. *Eğitim ve Bilim*. 22 (107), 4-8.
- Binbaşoğlu, Cavit (1999). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Bilimleri Tarihi, Tekışık Yayıncılık, Ankara.
- Gültekin,Mehmet (1999). Temel Eğitim İkinci Kademe için Alternatif Program Modelleri.Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gürkan, Tanju ve Erten Gökçe (1999) Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim.Program-Öğrenci-Öğretmen.Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Karasar, Niyazi. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C. (1998) "Türkçe Eğitimi ve Sorunlar". *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 65, 5-18.
- Kaya, Yahya Kemal (1993). İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış.Eğitimde Model Arayışı. İkinci Baskı. Ankara: Set Ofset Matbaacılık.
- Küçükahmet, Leyla. (2000). “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği Kazandırmanın Tarihi Gelişimi.” Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Geliştirilmiş Üçüncü Baskı. Ankara:Nobel, Yayın Dağıtım.
- M.E.B (1991). I. Maarif Şurası, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1991). II. Maarif Şurası (15-21 Şubat 1943), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- M.E.G.S.B (1988). Orta Okul Programı, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1998). Mili Eğitim Şuraları (1939-1996), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özalp, Reşat, ve Aydoğan Ataünel (1977). Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Sakaoğlu, Necdet (2003). Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Şeker, Hasan. (1993). *İlköğretim Okulu Programlarının Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

- Şişman, Mehmet. (2000). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İkinci Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- T.D.K, Türkçe Sözlük (2005). Ankara: 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- Tertemiz, Neşe, Işık.(1999). “Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim”. *Yetmiş Beş Yılda Eğitim*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 171-177.